

Oene de Jong en Wim Meulenkamp

Macro-economische ontwikkelingen zoals de liberalisering van de zuivelmarkt hebben een grote invloed op de veehouderij; ook in het veenweidegebied. De melkveehouderij in het veenweidegebied staat aan het begin van de 21e eeuw dan ook meer dan ooit op een kruispunt. Boeren in Macro-economische ontwikkelingen zoals de liberalisering van de zuivelmarkt hebben een grote invloed op de veehouderij; ook in het veenweidegebied. De melkveehouderij in het veenweidegebied staat aan het begin van de 21e eeuw dan ook meer dan ooit op een kruispunt. Boeren in het veenweidegebied worden globaal voor een drietal keuzen gesteld: stoppen, het veehouderijbedrijf opschalen en intensiveren of het bedrijf verbreden en extensiveren. Een goed ruimtelijk ingepast grootschalig melkveebedrijf is misschien een optie.

De gevolgen van de liberalisering van de zuivelmarkt zijn duidelijk voelbaar, ook in het veenweidegebied. De prijzen van melk dalen, quotum- en grondkosten stijgen daarentegen. Ondernemers die er voor kiezen om met de productie van melk hun brood te verdienen worden gedwongen om hun bedrijf op te schalen. Daar waar veehouders in het veenweidegebied lange tijd de natuurlijke beperkingen van het land met hun kennis, creativiteit en ondernemerschap het hoofd hebben kunnen bieden, lijkt het er op dat deze macro-economische ontwikkelingen de rek er uit hebben gehaald.

Feit is dat het hart van veel boeren in het veenweidegebied ligt bij het houden van koeien om daarmee een boterham verdienen en een groot deel kiest er voor om dit in het veenweidegebied te doen. In de huidige omstandigheden lijken de mogelijkheden hiervoor op lange termijn beperkt. Wageningen UR wil graag samen met de sector nadenken over hoe het mogelijk is om op lange termijn een

levensvatbare melkveehouderij in het veenweidegebied overeind te houden.

In de afgelopen periode zijn er een tweetal uitgaven verschenen die hier een voorschot op geven ('Melkvee op schaal' van Alterra en 'Veensprong - alternatieve vormen van grondgebruik in het veenweidegebied' van Praktijkonderzoek en Alterra). Kenmerkend voor de inhoud van deze uitgaven is dat hierin bestaande bedrijfsvormen, bedrijfsstructuren en grondgebruikvormen ter discussie gesteld worden. Dit geeft ruimte voor nieuwe ideeën en ontwikkelingen.

Een voorbeeld van een nieuwe bedrijfsvorm is het grootschalig melkveebedrijf. Centraal in het ontwerp hiervan staat het beheer van een groot aaneengesloten veenweidegebied. Het beheer ligt in handen van agrarische ondernemers. Het gebied beslaat in totaal ongeveer 1.500 hectare waarin een viertal ondernemers actief zijn. Twee ondernemers richten zich op grootschalige melkproductie, één ondernemer concentreert zich op de opfok van het jongvee van deze melkveebedrijven en één bedrijf richt zich op energieproductie en vleesvee.

De grootschalige melkveebedrijven beslaan elk ongeveer 400 tot 500 hectare en melken ieder 600 à 700 koeien. De melkveebedrijven maken gebruik van percelen die relatief goed zijn ontwaterd. Hierop vindt weidegang en voederwinning plaats. In de zomer loopt het vee dag en nacht buiten, in de winter wordt het gehuisvest op één centrale plek met ruimte voor 1.400 dieren. In de zomer gebeurt de melkwinning door diverse mobiele melkrobots die op het land de koeien melken. Daarna wordt de melk op een centraal punt verzameld.

De grootschalige opzet van het bedrijf heeft als nadeel lange looplijnen voor het vee. Dit wordt door de inzet van mobiele melkrobots deels verholpen. Weidegang blijft mogelijk. Het jongvee van de twee melkveebedrijven wordt op een aparte locatie gehuisvest. Het jongveebedrijf beheert ongeveer 250 ha grasland voor beweiding en voederwinning.

Ongeveer 300 hectare is relatief slecht ontwaterd en niet geschikt voor weidegang of winning van hoogwaardig voeder. Deze 300 ha is geen aaneengesloten gebied maar bestaat uit diverse kleinere stukken. Op deze stukken land worden energiegewassen geteeld en in sommige delen van het jaar wordt vleesvee ingeschaard. Voorbeelden van energiegewassen zijn hennep, wilgentenen en riet. Deze gewassen zijn na bewerking zowel voor energieproductie als voor strooisel in de veestallen te gebruiken. Voor de verwerking ervan schaffen de ondernemers een vergistinginstallatie aan. Naast energiewinning uit vergisting van mest en energiegewassen wordt ook energie geproduceerd via windmolens die passen in het gebied. De omvang van de energieproductie is zodanig dat de ondernemers kunnen voorzien in de eigen energiebehoefte.

De ruim tien miljoen liter melk die de koeien in dit samenwerkingsverband produceren biedt goede mogelijkheden voor het creëren van een toegevoegde waarde. Dit kan door middel van verwerking van melk in kaas, ijs en desserts. Hierbij is een goed marketingconcept, inclusief het organiseren van een duurzaam afzetkanaal, cruciaal.

Het is de bedoeling om bovenstaand voorbeeld ook daadwerkelijk concreet te maken. Want daar moet het wel naar toe: van beelden naar projecten op de grond. Inspiratie moet namelijk wel als doel hebben om in de praktijk een stap verder te komen. Praktijkonderzoek en Alterra willen samen met ondernemers en andere gebiedspartijen invulling gaan geven aan het onderwerp 'grootschalige melkveehouderij in het veenweidegebied'. Hierbij moet gedacht

worden aan het doorrekenen van de voordelen van dit concept en de start van een experiment. Uiteindelijk moeten de melkveehouderijbedrijven op een rendabele manier hun bedrijfsvoering kunnen uitoefenen in het veenweidegebied.

